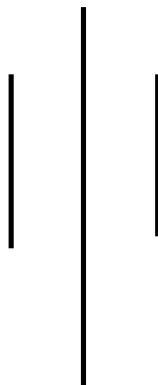

नारपा भूमि गाउँपालिका

आर्थिक वर्ष २०८१/८३ को
बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

नारपा भूमि गाउँपालिका

च्याँखु, मनाङ

गण्डकी प्रदेश

नेपाल ।

नार्पा भूमि गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम-२०८२/८३

परिचय

नेपालको संविधानमा देशले संघीय संरचना स्वीकार गरेपछि नेपालको शासन व्यवस्था संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहमा विभाजन गरेको छ। वि.सं. २०६२।६३ को जनआन्दोलन, नेपालको संविधान र २०७३ को राज्य पुनः संरचना पछि नेपालको उच्च हिमाली भेगको मध्य भागमा अवस्थित मनाङ्ग जिल्लाको नार गा.वि.स. र फू गा.वि.स. लाई समेटेर नार्पा भूमि गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो। पहिचानसहितको संघीयता अनुसार नार्पा जातिको पहिचानको आधारमा नार्पा भूमि गाउँपालिकाको नामकरण गरिएको हो। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा नार्पा जाति र नार्पा भाषालाई नार्पाको रूपमा पहिलोचोटी गणना गराउन सफल भएको यो गाउँपालिका देशको राजधानी काठमाडौँबाट करिब २७० किलोमिटर टाढा छ। हिमालपारिको जिल्ला भनेर चिनिने मनाङ्ग जिल्लामा भएको ४ वटा गाउँपालिकामध्ये ८३७.५३ वर्गकिलोमिटरसहित भौगोलिक हिसावले जिल्लाको सबैभन्दा ठूलो क्षेत्रफल भएको गाउँपालिका हो। जम्मा ५ वटा वडाहरू रहेको यस गाउँपालिकाको केन्द्र च्याँखु तोकिएको छ। समुद्री सतहबाट ३००० मिटरदेखि ४५०० मिटरको उचाईमा रहेको नेपालको अग्लो स्थानमा रहेको मानवबस्ती नार्पा भूमि हो। जसमा नार गाउँ ४२८५ र फू गाउँ ४१५० मिटरमा अवस्थित छ। नार्पा भूमि गाउँपालिका प्राकृतिक स्रोत र सुन्दरताले भरिभराउ हुनुको साथै पार्वतरोहण र पर्यटन, धार्मिक तीर्थयात्रा, जलविद्युत, उर्जा, अमूल्य जडीबुटी, कृषि र पशुपालन आदिको सम्भावना र उपलब्धताले भरिपूर्ण भएको भूगोल हो। मनाङ्ग जिल्लाबाट चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतसँग अन्तर्राष्ट्रिय नाका उतरमा जोडिएको छ भने दक्षिणमा चामे गाउँपालिका, पूर्वमा नासों गाउँपालिका र गोरखा जिल्लाको चुमनुर्बी गाउँपालिका र पश्चिममा मनाङ्ग जिल्लाको मुस्ताङ्ग जिल्लाको लो-घेकार दामोदर कुण्ड गाउँपालिकासँग सिमाना जोडिएको छ। दर्जनौँ हिमालहरू रहेको नार्पा भूमिमा दुर्लभ पशुपांक्षीहरू जस्तै हिउँचितुवा, नाउर, झारल, गिद्ध आदिको वासस्थान तथा थुप्रै खानि र खानिजहरूको भण्डारण छ।

यहाँ प्राचीन र पुरातत्विक महत्व बोकेका संरचना तथा भग्नावशेषहरू, योग तथा ध्यान स्थाल, गुफा, गुम्बा, मणि चैत्य, पवित्र झरना आदिको साथै तिब्बतबाट आउने खम्पाहरूलाई शरण दिएको ठाउँ र अन्य तिब्बतबाट आउने लुटेराहरूसँग लडेर आफ्नो जमीनलाई संरक्षण र जोगएको नार्पाहरूको गौरवशाली इतिहास पनि छ।

भौगोलिक विकटताले गर्दा हिमालपारिको भेगमा रहेको यो नार्पा भूमि गाउँपालिकामा राज्यको पहुँच अझ पनि धेरै चीजमा पुग्न सकेको छैन। स्थानीय सरकारको रूपमा संवैधानिक मान्यता पाएको गाउँपालिका सरकारले सिंहदरबारको अधिकार तथा राज्यका विभिन्न तहबाट प्राप्त अनुदान र राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त बजेट स्थानीय जनताको आधारभूत आवश्यकताको आधारमा बहुआयामिक क्षेत्रमा उपयोग गर्दै यस क्षेत्रमा राजनीतिक, प्रशासनिक र वित्तीय संघीयताको अनुभूति दिलाउन फेरि केही समय लाग्ने देखिन्छ। तर पनि नेपाल देशमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यप्रणाली लागू भएसँगै हाम्रो नार्पा भूमि गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा, स्वास्थ्य, शिक्षा, प्रशासनिक सेवा प्रवाह आदिमा सुधारोन्मुख भई सम्पूर्ण नार्पा जातिको साझा लक्ष्य सम्पन्न नार्पा भूमि, प्रसन्न नार्पा जाति पनि विस्तारै प्राप्त हुने दिशामा छन्।

सभाका सदस्यज्यूहरु,

२. आर्थिक वर्ष २०८२।८३ को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु यस प्रकार छन् :

समग्र नीति तथा आधारहरु

क। नेपालको संविधान

ख। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

ग) राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४

घ) अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

ङ) संघीय र प्रादेशिक सरकारले जारी गरेका नीति, कानून तथा मापदण्डहरु

च) संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहको आवधिक विकास योजना

छ) स्थानीय तहको मध्यकालीन खर्च संरचना

ज) स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध स्रोत साधन

झ) विकासका अन्तरसम्बन्धित विषयहरु

ञ) नेपाल सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा जनाएका प्रतिबद्धताबाट सिर्जित दायित्वहरु, संघ र प्रदेश सरकारले अवलम्बन गरेका अन्य आर्थिक नीतिहरु आदि।

सभाका सदस्यज्यूहरु,

३. क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्:

क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरु

(क) सामाजिक विकास क्षेत्र

१. स्वास्थ्य

- एक वडा, एक स्वास्थ्य चौकी वा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र अनुरूप ५ वटै वडामा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरिनेछ।
- वडा २ र वडा ४ को स्वास्थ्य चौकी भवनहरुको उद्घाटन यसै वर्षमा सम्पन्न गरि सञ्चालन गरिनेछ।
- वडा नं. ३ च्याँखुमा मात्रै स्वास्थ्य चौकीको जग्गा नरहेकोले यसको व्यवस्था र स्वास्थ्य चौकी निर्माणको लागि प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य चौकीहरुलाई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको रूपमा विकास गर्न पहल गरिनेछ।
- स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम अर्न्तगत एक घरमा ५ जना सदस्यसम्मको परिवारहरुको विमाको रकम ३५०० को दरले गाउँपालिकाले व्यवस्था मिलाइने छ।
- ५ शैथ्या अस्पातल निर्माणको लागि च्याँखुमा १० रोपनी जग्गा समेत उपलब्ध गराइसकेकाले निर्माणको लागि नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा पहल गरिनेछ।
- एक स्थानीय तह एक डाक्टर सहितको सेवालार्ई प्रोत्साहन गर्दै गाउँपालिकामा एम.वि.वि.एस. डाक्टर सहितको सेवा प्रदान गर्न पहल गरिनेछ।

- गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनाका साथै विविध स्वास्थ्य शिविरहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- वर्थिङ सेण्टरको सेवालाई सुदृढिकरण गर्दै वर्थिङ सेण्टरमा SBA तालिम प्राप्त जनशक्तिबाट सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गर्भवती महिला सुत्केरी हुन नसक्ने अवस्थामा र गाउँपालिकाको विपन्न परिवारको व्यक्ति भव्यातव्य दुर्घटनामा परि अकस्मिक उपचारको लागि तल अस्पातलहरुमा ल्याउनुपर्ने अवस्थामा जनतासँग अध्यक्ष कार्यक्रमको कोषबाट हिलेकप्टरको आधा भाडा व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिक, अपांगहरुलाई निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।

२. शिक्षा

- नार्पा भूमि गाउँपालिकाभित्र रहेको दुवै विधालय, नार आधारभूत विधालय र फू आधारभूत विधालयमा निर्माण गर्नु बाँकी संरचना तथा मर्मत गर्नुपर्ने योजनाहरुलाई सम्पन्न गरिनेछ ।
- नार्पा भूमि गाउँपालिकामा रहेका विधालयहरुको आफ्नै शैक्षिक सत्रसहित शैक्षिक पात्रो तयार गरि राष्ट्रिय शैक्षिक क्यालेण्डरसँग तालमेल मिलाइनेछ ।
- हिउँदै महिनामा यहाँका विधार्थीहरुलाई घुम्ती विधालय सञ्चालन गरिनेछ ।
- नार आधारभूत विधालय र फू आधारभूत विधालयमा बाल विकास शिक्षा(मन्टेश्वरी शिक्षा) सञ्चालनको लागि करारमा रहेका शिक्षिकाहरुलाई यथावत राख्ने र थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- विधालय प्रशासनबाट प्रधानाध्यपक र विधालय व्यवस्थापन समितिहरुबीच समन्वय गराई विधालय, शिक्षा र अभिभावक सम्बन्धी योजनाहरु तर्जुमा गरिनेछ ।
- गाउँ शिक्षा समितिहरुसँग छलफल गरि विधालयहरुमा नवीन योजनाहरु लागू गरिनेछ ।
- विधार्थीको संख्या न्यून भएकोले विधालयहरुमा प्रौढ शिक्षा र बौद्ध धर्मको पूजापाठ सम्बन्धी पठनपाठनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको अवस्थामा रहेकोले निर्माण पश्चात विधालयहरुमा स्थानीय पाठ्यक्रममा पढाई गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- विधालयहरुको विधार्थीहरुलाई खाजा र अरु सुविधाहरु दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- विधालयमा कार्यरत शिक्षकहरुलाई अन्य कार्यमा सञ्चालन गरेवापत प्रोत्तसान स्वरुप केही सेवा सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको मध्यामिक तहसम्मको पढाई गाउँपालिकामा गराउने भावी शैक्षिक योजना अनुसार च्याँखुमा रहेको पर्ति जग्गाको २५ रोपनी जग्गा लिजमा लिने प्रक्रियालाई अघि बढाई जग्गा छुट्टयाउने र कम्पाउडिङ गर्ने पहल लिनेछ ।
- विधालयमा नारफू भाषा, नार्पा संस्कृति र कलाहरुको बारेमा स्थानीय शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- बौद्ध शिक्षालाई पनि प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ ।

- विधालय अनुगमन र नियमनलाई उपयुक्त मापदण्ड बनाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।

३. खानेपानी, सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

- खानेपानी, सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन, २०८२ सभामा प्रस्तुत गरि यस क्षेत्रमा उल्लेखनीय कार्यक्रम तथा योजनाहरु समावेश गरिनेछ ।
- पानी नै जीवन हो, त्यसैले गाउँपालिकाको सबै बासिन्दाहरुलाई खानेपानीको पहुँच पुर्याईनेछ ।
- सबै वडाहरुमा रहेको खानेपानीको मूल, खानेपानीको श्रोतहरुको पहिचान गरि खानेपानीका योजनाहरुको लागत तयार गरि राष्ट्रिय **Wash Plan** प्रणालीमा अबद्धत गराउनेछ ।
- खानेपानी सुविधा नपुगेको ठाउँहरुमा जनताको पहुँच विस्तार गर्न खानेपानीको योजनाहरु गाउँपालिका, प्रदेश र संघ समक्ष माग पेश गरिनेछ ।
- सबै गाउँबस्तीमा **एक घर, एक धारा**को अभियानलाई पूरा गर्दै लागिनेछ ।
- गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा खानेपानी, सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति गठन गरि सबै क्षेत्रमा खानेपानी र सरसफाई सम्बन्धी सेवालाई व्यवस्थित र सुलभ बनाइनेछ ।
- प्रारम्भिक चरणको खानेपानी योजनाहरुको शुद्धिकरण तथा विस्तृतिकरण गर्दै वैज्ञानिक तवरले पानी टयांकी तथा कोलरेनिंग प्रक्रियालाई पनि अंगाल्दै लाने नीति लिनेछ ।
- समितिमार्फत गाउँबस्तीमा, पर्यटकीय स्थलहरुमा, पर्वतारोहण हिमाल तथा बेसक्याम्प, पदमार्ग ट्रेलहरुमा, पास भञ्ज्याङ, सरकारी तथा सार्वजनिक स्थलहरुमा सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ट्रेकिङ रुटहरुमा ठाउँ ठाउँमा डस्टबिनहरु तथा फोहोर जलाउने खाल्डाहरु बनाई फोहोर व्यवस्थापन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- हिमाल आरोहणका पर्यटक कम्पनीले **Garbage Deposit** रकम फिर्ता लागि दिने Clearance पात्रमा **CAMC** साथ सम्बन्धित वडाको पनि स्वीकृति चाहिने नीति लिईनेछ ।
- पर्यटन सरसफाई शुल्क पनि लगाउने नीति लिईनेछ ।
- घना बस्ती, बजार क्षेत्र र उच्च शहरीकरण हुँदै गएका वडा र बस्तीहरुमा भविष्यमा पर्न सक्ने फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि विर्सजन केन्द्रहरुको निर्माण गरिइनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका घरबाट निष्केका फोहोरहरुलाई उत्पादन स्थलमै वर्गिकरण गरी कुहिने फोहोरलाई कम्पोष्ट मल बनाई उपयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- नकुहिने फोहोरलाई पुनः प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै ढल निकास प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।

४. भाषा, संस्कृति तथा ललितकला प्रवर्द्धन

- स्थानीय भाषा, संस्कृति तथा ललितकला सम्बन्धी विकास र संरक्षण समितिहरु गाउँपालिकामा र वडाहरुमा गठन गरी विभिन्न कार्यक्रम तथा योजनाहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

- यस गाउँपालिकाभित्र बहुसंख्या जनताले बोल्ने नारफू भाषालाई समबोद्ध लिपिमा लिपिबद्ध र अभिलेखीकरण गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- नार्पा संस्कृति, रितीरिवाज तथा चालचालनहरु र नाचगान,संगीत आदिलाई अभिलेखीकरण गरि संरक्षण र विकासको लागि पुस्ता हस्तान्तरण कार्यक्रम तथा अभिमुखी सम्बन्धी तालिम र गोष्ठीहरु सञ्चालन गराइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका ललितकलाहरुको संरक्षण र विकासको निम्ति तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका प्राचीन तथा पुरात्विक संरचनाहरु, मणि छोट्टेनहरु, गुफाहरु आदिको संरक्षण सम्बन्धी योजनाहरु ल्याउनेछ ।
- नार्पा जातिको इतिहास, संस्कृति तथा रितीरिवाज भल्काउने संग्राहलयहरु निर्माण गरिनेछ ।
- नार्पा जातिलाई राष्ट्रिय आदिवासी तथा जनजाति आयोग,महासंघ वा प्रतिष्ठानमा सूचीकृत गर्न पहल गर्नेछ ।

५. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन गरिने प्रत्येक विकास निर्माण,श्रोत साधनको वितरण र अन्य क्रियाकलापहरुमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको नीतिलाई प्रभावकारी रुपमा अवलम्बन गर्दै लगिनेछ ।
- महिला विरुद्ध विभिन्न हिंसा र विभेदका विरुद्धमा महिला सशक्तिकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका एकल महिलाहरुको लागत संकलन गरी उनीहरुको सीप र क्षमता विकास अभिवृद्धि गरी आयआर्जनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका होटल रेष्टुरेण्टहरुमा काम गर्ने मजदूर र बालबालिकाहरुको लागत विवरण तयार गर्ने र उनीहरुको सुरक्षा र वृद्धि विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- अपाङ्ग बालबालिकाहरुको लागि विशेष शिक्षा कक्षाको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- निर्माण गरिने भौतिक संरचनाहरुमा बालमैत्री डिजाइनको अवलम्बन गरी बालमैत्री संरचनाहरुको निर्माण गरिनेछ ।

६. युवा तथा खेलकूद

- युवा नै भविष्यको कर्णदार हो भने अनुसार युवाहरुको सिप र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- **मिसन रोजगारी** : दिगो रोजगारी र उद्यमशीलता प्रवर्द्धन अभियानलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- युवाहरुलाई रोजगारी सृजना गर्न गाउँपालिकाभित्र रहेका व्यवसायहरु जस्तै होटल, रेष्टुरेण्ट र अन्य कामहरुमा गाउँघरकै युवा युवतीलाई काममा लगाउन पहल गरिनेछ ।
- युवाहरुलाई गाउँघरमा चलिआएका कला तथा सीपहरुबारे सिकाइ गर्ने तालिमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै वडाहरुमा एक वडा एक खेलमैदान निर्माण गरिनेछ ।

- च्याँखुको मण्डला रंगशालामा गाउँपालिकास्तरीय फुटबल प्रतियोगिता सञ्चालनको लागि गाउँपालिकामा भएका सरकारी, स्वास्थ्य, विद्यालय, बैंक, प्रहरी, युवा क्लब, जनप्रतिनिधि तथा सर्वसाधारण सबैलाई समेट्ने गरि लिक खेलकूद सञ्चालनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकाभित्र भएका युवा क्लबहरुलाई गाउँकार्यपालिकाको कार्यलयमै दर्ता गराई जिल्ला र जिल्लाबाहिर हुने प्रतियोगिताहरुमा नार्पा भूमि गाउँपालिकाको तर्फबाट सहभागी जनाउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- गाउँपालिकामा अन्य खेलकूदहरु जस्तै भलिबल, आर्चरी धनु वाण, घोडा दौड, नार्पा नाचगान र संगीत शेष्ठु जस्ता प्रतियोगिता र कार्यक्रमहरु पनि सञ्चालन गर्दै लानेछ ।

(ख) आर्थिक विकास क्षेत्र

१. पर्यटन

- नार्पा भूमि गाउँपालिकामा पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि पर्यटन गुर्योजना निर्माण गरि लागू गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचारप्रसार र जनकारीको लागि नार्पा टुरिजम वेभसाईटलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- हिमाल आरोहणको लागि अनुमति प्राप्त नभएको हिमालहरुको लागत संकलन गरि आरोहणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि खुल्ला गराउने र प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- नारफू ट्रेयालको वैकल्पिक पदमार्ग(कोतो-क्यूपार-नामक्या खार्क-मेता) र मेतादेखि फू गाउँ र फिर्ता काडला पाससम्मको पदमार्ग निर्माणको लागि प्रदेश र संघमा योजना माग गरि निर्माण गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकामा रहेको पास तथा रुटहरु जस्तै काडला पास,तेरिला पास,लोडो पास, सारेबुड पास र नामक्या पास तथा रुटहरुको स्तरोन्नति र निर्माण कार्यलाई अधि बढाउदै प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- हरेक रुट तथा पासको जानकारीको लागि Itineary र बुकलेट र REEL हरु निर्माण गरि प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- नार र फू गाउँमा रहेका धार्मिक स्थल र तीर्थस्थल र पवित्र सम्पदाहरुको सूची तयार गरि धार्मिक पर्यटन र भक्तजनहरुलाई आमन्त्रित गरिनेछ ।
- नार गाउँलाई नेपालको सबैभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको मानव वस्तीको रुपमा प्रचार प्रसार र मान्यता प्राप्त गराउन सम्बन्धित निकायमा प्रक्रिया अधि बढाउने पहल गर्नेछ ।
- यस क्षेत्रमा रहेका पवित्र स्थलहरुमा ध्यानकेन्द्रहरुको संरचना निर्माण गरि बौद्ध गुरुहरु तथा अन्य इच्छुकलाई पनि स्वागत गरि ध्यान योग गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- पर्यटनका सम्पूर्ण क्षेत्रहरुमा खानेपानी, सरसफाई तथा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- यस क्षेत्रमा भएका होटल तथा लज र रेष्टुरेण्टहरुको व्यवस्थापनको लागि एउटा गाउँपालिकास्तरीय होटल व्यवसाय संघ स्थापना गरी सबै क्षेत्रको व्यवसायीमा एकरूपता ल्याउन एकैनासको होटल मिनु को निति अपनाइनेछ ।

२. कृषि

- यस गाउँपालिकाभित्र उपलब्ध कृषि क्षेत्रको दिगो विकासको लागि यथाशीघ्र भू-उपयोग नीति निर्माण गरिनेछ ।
- सम्पूर्ण कृषकलाई कृषि समूह, फार्म वा कृषक सूचीमा अनिवार्य दर्ता हुन प्रेरित गरिने र विविध कृषि अनुदानका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- कृषिवालीको प्रकृतिको आधारमा कृषियोग्य जमिनको पहिचान गरि प्रत्येक वडामा कम्तिमा एक कृषि पकेट क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।
- जडीबुटी खेती जस्तै जिम्बु, कुरिलो, सिस्नु, भुईँ लसुन आदिलाई खेतीको रुपमा विकास गरिनेछ ।
- नार्पा भूमि गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आर्थिक हिसावले पिछडिएका व्यक्ति वा समुदायको आर्थिक उपार्जनका लागि व्यवसायमुखी मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी गर्न कम्तीमा एक घर एक टनेलको नीति लिईनेछ ।
- Land Pooling एवं भूमि बैंक स्थापनालाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- लक्षित वर्ग (आर्थिक विपन्न) र व्यवसायिक खेती गर्ने किसानहरुलाई आवश्यकताअनुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- कृषकहरुलाई जैविक तथा प्राङ्गारीक मल प्रयोगमा जोड दिईनेछ ।
- बाँझो खेतहरुलाई लिज प्रक्रियामा लागि व्यवसायिक कृषि कम्पनी वा फार्म वा समूहलाई करारनामा गरि कृषि उत्पादन गर्न गाउँपालिकाले प्रोत्साहन तथा सहयोग गरिनेछ ।
- गाउँ क्षेत्रभित्रबाट उत्पादन हुने कृषि उपजहरुको बजारीकरण र विक्री वितरणको लागि निश्चित वस्तुमा आत्मानिर्भर घोषणा गर्दै आयातमा रोक लगाई आफ्नै कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा गोदामहरु संचालन गर्ने नीति लिईनेछ ।

३. पशु पालन

- पशुपालन व्यवसायलाई थप प्रभावकारी बनाउन पशु फर्महरु (जस्तै : याक तथा चौरी फर्म, भेडा तथा च्याङ्ग्रा फर्म र समूह) दर्ता गर्ने प्रकृयालाई अगाडी बढाईनेछ । जसका आधारमा प्रोत्साहनको नीति लिईनेछ ।
- पशुपालनबाट उत्पादन हुने दुध, घ्यू, छुर्पी र मासुजन्य परिकारको निश्चित मूल्य निर्धारण गर्न एउटा समिति गठन गरिने छ । यस अनुरूप यी वस्तुहरुको उपभोग र विक्री वितरण पहिलो गाउँघरमा र बाहिर पनि निर्यात गर्न सक्ने नीति बनाउदै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र हुने याक चौरी र भेडा च्याङ्ग्राको खरिद विक्रीमा निश्चित मापदण्ड बनाई मूल्य निर्धारण गर्ने निति हुनेछ ।
- उत्पादन बृद्धि गर्न नश्ल सुधार कार्यक्रमलाई जोड दिईनेछ ।
- पशुपक्षिहरुको स्वास्थ्य परिक्षण गरी आवश्यक भ्याक्सीन तथा औषधीहरुको प्रवन्ध मिलाईनेछ ।

- गाउँ क्षेत्रभित्रका पशुपालक कृषकहरूलाई पशु विमा गर्न निश्चित मापदण्ड बनाई विमा रकममा र हिउँ चितुवाबाट क्षति भएमा क्षतिपूर्तिको लागि अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र वा अन्य निकायहरूसँग पनि साभेदारी गरि सहयोग गरिनेछ ।
- जीवजन्तुहरूको अंगहरू जस्तै छाला,ऊन,हाड,सिंग आदि नेपाल सरकारले निषेधित नगरेको वस्तुहरूको निकासीको लागि सम्बन्धित निकायसँग छोडपुर्जीको अनुमति मिलाई व्यापर व्यवसाय गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- चौपायाहरूको निकासी र पैठारीमा कर लाग्ने निति अपनाइनेछ ।

४.उधोग तथा वाणिज्य

- यस नार्पा भूमि गाउँपालिकामा परम्परागत रुपमा गर्दै आएको जीवन यापनका कार्यहरूलाई निर्वाहमुखीबाट व्यवसायिक बनाईदै लानेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापित होटल तथा रेष्टुरेन्टहरू र अन्य सबै व्यवसाय र उधोगहरू अनिवार्य दर्ता एवं अनुमति प्राप्त गरी मात्र संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- नार्पा भूमि गाउँपालिकाले यस वर्ष दिगो रोजगार सिर्जना तथा प्रवर्द्धनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेर **मिसन रोजगारी : दिगो रोजगारी र उद्यमशीलता प्रवर्द्धन-अभियान** सञ्चालन गर्नेछ । यस अभियान अन्तर्गत हाल सञ्चालन भइरहेका सीप विकास, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन, श्रम बजार व्यवस्थापन, लगानी अभिवृद्धि कार्यक्रम लगायतका रोजगारी र उद्यमशीलतासँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूलाई एकीकृत गरेर मिसन रोजगारी अभियान अन्तर्गत नै निरन्तरता दिइनेछ । रोजगारी सृजनाका क्षेत्रको पहिचान, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन,वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाको सीप सदुपयोग तथा श्रम बजार अनुकूल सीप विकास कार्यक्रमहरूको निर्माण र कार्यान्वयन गरिनेछ । यस मार्फत गाउँपालिकाले श्रम-सीप-रोजगारीको दिगो चक्र निर्माण गर्दै उत्पादनशीलता,उद्यमशीलता र आर्थिक समुन्नतिको नयाँ आधार तय गर्नेछ ।
- उद्यमशीलता विकास,लघु तथा घरेलु उधोग विकासको लागि स्थानीय स्रोत,सीप र सन्दर्भ अनुकूल लघु तथा घरेलु उधोग, स्टार्टअप र नवप्रवर्तनशील उद्यमलाई प्रवर्द्धन गर्न विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले औद्योगिक ग्राम स्थापनाको लागी च्याँखु केन्द्रमा ३० रोपनी जग्गा छुट्टयाई सकेकाले आयोजना सञ्चालनको लागि संघ र प्रदेश सरकारमा माग पठाइनेछ ।
- बजारमा गुणस्तरहीन एवं म्याद नाघेका अखाद्य वस्तुहरूको विक्रि वितरणलाई रोक्न नाप तौल तथा मुल्य मापनका लागी एक गाउँ स्तरीय अनुगमन समिति गठन गरी व्यवस्थीत गर्न प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।
- रैथानी वस्तुहरु, वनपैदावर, जडीबुटीजन्य, धूपजन्य तथा आयुर्वेदिकजन्य आदि वस्तुहरुको लागत संकलन गरि व्यापर व्यवसाय र निकासी पैठारी गर्न उधोग दर्ता र अनुमति पत्र(लाइसेन्स)

गाउँकार्यपालिकाबाटै दिने व्यवस्था मिलाइनेछ र गाउँपालिका बाहिर निकासीको व्यवस्थाको लागि सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वयमा छोटपूँजीको लागि व्यवस्था र सहजीकरण गरिनेछ ।

५. वित्तिय

- नार्पा भूमिका बासिन्दाहरूलाई वित्तिय साक्षात्कारमा अबद्धत गराउन सबै आर्थिक कारोबार बैंक तथा अन-लाइन मार्फत गराउन प्रोत्साहन तथा आर्थिक साक्षात्कार सम्बन्धी कार्यक्रम तथा गोष्ठीहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- एक व्यक्ति, एक बैङ्क खाताको नीतिलाई गाउँपालिका क्षेत्रभित्र समेत प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरूमा रहेको तरल सम्पतिको अनुत्पादक क्षेत्रमा हुने लगानीलाई निरुत्साहित गरी उत्पादनसिल क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र संचालित बैङ्क तथा वित्तिय संस्थाहरूको संचालन र समन्वयलाई व्यवस्थित गर्दै उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहित गरिने नीति लिईनेछ ।

(ग) पूर्वाधर विकास क्षेत्र

(१) सडक तथा पुल

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सडकहरूको व्यवस्थित निर्माण र सञ्चालनका लागी गाउँपालिकाद्वारा गाउँ सडक यातायात गुरुयोजना तयार गरी लागू गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिका केन्द्र जोड्ने नारफू सडक अन्तर्गत पर्ने कोतो मर्स्याङदी नदी पुल र छया छया नार खोला पुल निर्माण र सडकको ट्रयाक ओपन कार्यलाई सबैभन्दा प्राथमिकतामा राखी आ.व.२०८३ सम्म सम्पन्न गर्नेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आवश्यकताका आधारमा पक्की पुल र भोलुङ्गेपुलको निर्माण एवं विस्तारको कार्यलाई क्रमिक रुपमा कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- वडाहरूले आफ्नो वडाभित्र हाल कायम रहेको सबै वडाहरूको लगत विवरण तयार गर्ने र गाउँपालिका कार्यालयले त्यसमा भेरीफिकेसन गरी सबै सडकहरूको अभिलेख (वडा, स्थान र दूरी (किमी) खुल्ने गरी) तयार गरी सडक प्रोफाईल पुस्तिका तयार गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका सबै खाले पक्की,ट्रास,भुलुङगे र काठे सबैको अभिलेख राखी पुलहरूको अवस्था हेरि समय समयमा मर्मत संभार गर्नको लागि पुल हेरुवा वा अनुगमनको व्यवस्था गर्नेछ ।

(२) भवन तथा शहरी विकास

- भवन तथा शहरी विकासका लागी एकिकृत बस्ती विकासको संभावनाको अध्ययन गरि प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा प्राथमिकता साथ एकिकृत बस्तीहरूको निर्माण र विकास गर्दै लगिनेछ ।
- च्याँखु र क्याड जग्गा एकिकरण तथा बस्ती विकास कार्यक्रमलाई यस वर्ष सम्पन्न गरिनेछ । मेता जग्गा एकिकरण तथा बस्ती विकास कार्यक्रमलाई अवश्याक प्रकृया अगाडि बढाई संचालन गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाको प्रत्येक वडा कार्यालयको नजिकै स्थानमा सभा सम्मेलन गोष्ठी बैठकहरू सहज रूपमा गर्न मिल्ने गरी एक एक वटा बहुउद्देशिय भवन वा गुम्बा निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- विगतमा निर्माण भई सकेका सामुदायिक भवनहरूको जग्गा आफ्नो नाममा कायम भै नसकेको अवस्था भएमा संस्थाको नाममा जग्गा कायम गर्न वडाहरूले उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- सामुदायिक भवनहरूको निर्माण गर्दा अपांग तथा वालमैत्रीयुक्त डिजाइन गरेर बनाइने छ ।
- गाउँपालिकाको केन्द्र रहेको स्थान (पेरीफेरीमा) अतिथी गृह, सभा भवन, ईलम प्रशिक्षण केन्द्र जस्ता बहुउद्देशीय तथ बहुआयामिक महत्वका भवन निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- वर्थिङ्ग सेन्टर, खोप केन्द्र, पुस्तकालय (वाचनालय), जेष्ठ नागरिक विश्राम केन्द्र र सार्वजनिक वस प्रतिक्षालय जस्ता भवन निर्माणहरूको मागलाई उच्च प्राथमिकता दिइने छ ।
- यस गाउँपालिकाभित्र रहेका प्राचीन बस्ती तथा गाउँको कुनै क्षेत्रलाई पुरात्विक विशेष सम्पदा घोषणा गर्ने जस्तो फू गाउँको पुरानो गोम्जोड क्षेत्रलाई विशेष सम्पदामा सूचीकृत गरि परम्परागत शैली(Vernacular Architecture)मा बाहेक टीन जस्ता, गल्लीमा सिमेण्टको ढलान जस्ता कार्यहरूमा रोक लगाइ पुरानै शैलीमा संरक्षण गर्ने नीति लिनेछ ।

(३) सञ्चार

- यस गाउँपालिकाकामा सञ्चारको सेवा र विस्तार गर्न च्याँखु केन्द्रमा एउटा थप मोबाइल टावर स्थापना गर्नेछ र खोलाको बाटो क्षेत्रको छोम्चुउ गुफाको माथिल्लो भेगमा पनि मोबाइल टावरको माग गरिनेछ ।
- इन्टरनेट तथा अन-लाइन सेवाको लागि टेकमाइन्ट नेटवार्क प्रा.लि.मा गाउँघरकै एकजना व्यक्तिलाई यस क्षेत्रको नेटवार्क हेर्ने र व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा दिई नियुक्ति गराइनेछ ।
- केन्द्र च्याखुँमा इन्टरनेटको अकस्मिक अवरोधलाई समाधान गर्न वैकल्पिक सञ्चार(Back up) को रूपमा मार्कान्टन नेटवार्कको सेवालाई निरन्तर दिइनेछ ।
- वडाहरूलाई सूचनाप्रविधि मैत्री बनाउन प्रत्येक वडामा इन्टरनेट सुविधा पुरयाउने कार्यलाई जोड दिई सम्पन्न गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अनलाईन मार्फत गर्नका लागि वडा सचिवहरूलाई गाउँपालिकाबाट तालिम प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- मोबाइल सम्पर्कलाई नियमित बनाउन टेलिकमका टावरहरूलाई व्यवस्थित बनाउन सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गर्ने र साभेदारी गर्ने नीति पनि लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको वेभसाईट र फेसबुक मार्फत गाउँपालिकाको सूचना, गतिविधि र समाचारहरूलाई नियमित बनाइनेछ ।
- स्थानीय सामुदायिक एफ.एम. र स्थानीय स्तरबाट निस्कने पत्रपत्रिका आदिको शुरुवात गर्न पहलकदमी गाउँपालिकाले लिइनेछ ।

(४) उर्जा तथा जलविधुत

- यस गाउँपालिकाभित्र रहेका नार गाउँ लघु विद्युत र फू गाउँ लघु जलविद्युतलाई गाउँपालिका अन्तर्गत ल्याई सम्बन्धित बडाले सञ्चालन गर्ने जिम्मा दिइनेछ ।
- यस गाउँपालिकाका विद्युत विस्तार हुन बाँकी बस्तीहरु मेता, च्याँखु र क्याडमा विद्युत विस्तारको लागि मेता खोलामा नयाँ जलविद्युत निर्माणकार्यलाई गण्डकी प्रदेशको उर्जा मन्त्रालयको योजनामा अगाडी बढाई २०८३ मा निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
- ३३ के.भी.को राष्ट्रिय प्रसारण लाईनको सम्पूर्ण ठेक्का प्रक्रिया पूरा भई कार्यान्वयनको चरणमा गईसकेकोले चाँडै राष्ट्रिय प्रसारण लाइनसँग नार्पा भूमि जोडिनेछ र यसको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणका निवर्तमान कार्यकारी श्री कुलमान घिसिङलाई विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ ।
- काठको पोल गाडेर विद्युत विस्तार भै रहेका स्थानहरुमा रहेको जीर्ण पोलहरुलाई कमश विस्थापित गरी स्टिल/फलामका आधुनिक पोलहरु राख्न जोड दिइनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका खोलाहरुमा जलविद्युत निर्माणको लागि अनुमति लिई बसेका हाइड्रो कम्पनीहरुलाई निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाउन दबाव दिइनेछ र बाँकी खोलाहरुमा पनि हाइड्रो निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गराउन र निर्माणको लागि पहल गरिनेछ ।
- खानेपानीको लागि मिनिराल वाटर कम्पनीको स्थापना र सञ्चालनको सम्भावना यकीन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको कुनै क्षेत्रमा विद्युत प्रसारण लाईन पुर्याउन नसकिने क्षेत्रहरुमा बैकल्पिक उर्जाको रुपमा सोलार बत्ति जडान गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको सम्भाव्य स्थानहरुमा सोलार सडक बत्ति जोड्ने नीति लिइनेछ ।

(५) सिंचाई

- उत्पादनलाई बढवा दिनकालागि सिंचाईको निरन्तर उपलब्ध गराउन आवश्यक नहर मर्मत संभार लगायतका कार्यलाई स्थानीय समुदायलाई परिचालन गरी अगाडी बढाउने नीति लिइनेछ ।
- पाखो जग्गाहरुमा स्पीडकलर, थोपा सिंचाई जस्ता प्रविधिका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कृषि विकास कार्यक्रम वाट संचालन गरिएका साना सिंचाई कार्यक्रमलाई सोही अनुसार निरन्तरता प्रदान गरिनेछ ।
- धेरै लागतका ठूला सिंचाई र मझौला सिंचाई योजनाहरु संचालनको लागि प्रदेश सरकार र संघीय सरकारसँग अनुरोध गरिनेछ ।
- सिंचाई सम्बन्धी योजनाहरुको लागत संकलन गरि सिंचाई अभिलेख पुस्तिका तयार गरि योजनाको वस्तुस्थिति वार्षिक रुपमा अद्यावधिक गरिनेछ र मर्मत संभार गरिनेछ ।

घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

(१) वन तथा भू-संरक्षण

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पाईने जडिबुटीहरु जस्तै महारंगी, जिम्बु, जिरा, सिस्नु इत्यादिको पहिचान गरी जडिबुटि खेति गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- **हरियाली क्रान्ति अभियान** अन्तर्गत यस गाउँपालिकाको च्याँखु केन्द्रमा एउटा नर्सरी निर्माण गरि खालि भएका सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाहरुमा विभिन्न जाति तथा प्रजातिका बोट विरुवाहरु रोप्न र च्याँखु र क्याड जस्ता बस्तीहरुमा हरियाली बढाउनको साथै हावाको चापलाई कम गराउने योजना लिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रको सबै वडाहरुमा रहेका सार्वजनिक, सरकारी, ऐलानी पर्ती जग्गाहरुको नापी कार्यालयबाट विवरण तयार गराई सार्वजनिक सरकारी जग्गाको अभिलेख पुस्तिका तयार गरिनेछ ।
- सार्वजनिक सरकारी जग्गाहरुको संरक्षण गरी तिनको उत्पादन र उपयोगको योजना बनाइनेछ ।
- सार्वजनिक जग्गाहरुमा अनधिकृत रुपमा बनाईएका र बनाईने घर टहराहरुलाई कडाईका साथ नियन्त्रण गरिनेछ ।

(२) प्राकृतिक स्रोत तथा संरक्षित क्षेत्र :

- नार्पा भूमि गाउँपालिकाभित्र भएका अधिकतम प्राकृतिक स्रोतहरु पहिचान गरि उपभोग गर्ने योजना तय गरिनेछ ।
- प्राकृतिक स्रोत सम्बन्धी दोहन तथा नियन्त्रणका नियमहरु लागू गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकालाई संरक्षित र निषेधित क्षेत्र घोषणा सम्बन्धी वृहत छलफल गरी पुन विचार गर्ने र निधो गरी कायम गराउनेछ । यसबाट गाउँपालिकालाई पर्दै आएको समस्या र अष्ठायराहरुबारे सम्बन्धित संघ र प्रदेश तथा निकायहरुसँग कुराकानी गरी निर्णय लिइनेछ ।
- दहत्तर र बहत्तर कर र ढुंगा गिट्टी, माटो र रुख, काठ र अन्य सम्बन्धी लाग्ने करहरु पनि संरक्षित क्षेत्र सम्बन्धी अधिकार छिनोफानो भएपछि लागू गरिनेछ ।
- पर्यटन सरसफाइ सम्बन्धी शुल्क र अन्य कर तथा संरक्षण सम्बन्धी अधिकारहरुको बारेमा पनि निर्णायक हुने गरि टुंग्याउने लक्ष्य लिइनेछ ।
- जडीबुटी तथा वनपैदावर र काठ दाउरा आदि संरक्षण क्षेत्रका संकलन, शुल्क आदिको राजश्व बाँडफाँटमा अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना अन्तर्गतका संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन समितिहरूसँग सम्झौता गरि संकलित कुल रकमको ४० प्रतिशत गाउँपालिका, ४० प्रतिशत समितिलाई र २० प्रतिशत नार्पा सेवा समाजलाई बाँडफाँट गर्ने निर्णयानुसारको नीति अपनाइनेछ ।
- संरक्षण क्षेत्र सम्बन्धी व्याख्या र यसको संरक्षण र विकासको जिम्मेवारी र कार्य सम्पादनका कार्यहरु गाउँपालिका आफैले गर्न सक्षम रहेकोले यसको लागि पहलकदमी लिइनेछ ।
- निषेधित क्षेत्रलाई यस गाउँपालिकाबाट हटाउनेको लागि नेपाल सरकारसँग वार्ता गरिने र कम से कम वडा नं. १, २ र ३ लाई निषेधित क्षेत्रबाट हटाइनेछ ।

(३) जलाधर संरक्षण

- जलाधर भन्नाले खोला, नदी आदिमा पानी सञ्चित हुन आसपासको क्षेत्र, स्रोत वा पृष्ठाधार र जलशाय भन्नाले तलाउ, ताल आदिलाई जनाउँदछ ।

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पाइने डुप्छु(पवित्र भरनाको पानी), मेन्छु (पवित्र औषधीजन्य तातो पानी) जस्ता पानीको मुहानहरुको संरक्षण गरिनेछ ।
- बाह्रै महिना पानी चल्ने नदी खोला तथा अन्य जलाधार स्रोतहरुको पहिचान संरक्षण गरी जलाधार क्षेत्रमा हुने भुक्षय तथा वातावरण प्रदुषणलाई न्यूनिकरण गर्न वायो इन्जिनियरिङ सहितको जलाधार संरक्षण गरी ठूला/साना जलाधार क्षेत्रको संरक्षण संवर्द्धन गरिनेछ ।

(४) जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र वर्षातका कारण वा खोलानालाहरुको निरन्तर कटानबाट क्षति हुन सक्ने वस्तीहरु, खेतियोग्य भूमिहरु र वन जंगलहरुलाई समेत संरक्षण गर्नकालागी उक्त संभावित क्षेत्रहरुको पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार नदी किनारक्षेत्र संरक्षण सिद्धान्ता अनुरूप रिटेन्नीडवाल,प्लामवाल तथा तटबन्ध निर्माण र वायोइन्जिनियरीङ कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरी न्यूनिकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- हिमाल आरोही पर्यटन कम्पनीहरुको गाबेज डिपोजीट वापतको रकम, जलविद्युत हाइड्रो कम्पनीहरुबाट सामाजिक उत्तरादयित्व वापतका रकमहरु यस्ता जल उत्पन्न प्रकोप तथा अन्य प्राकृतिक प्रकोप र विपदहरुको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रमहरुमा खर्च गरिनेछ ।

(५) विपद व्यवस्थापन

- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र मानविय एवं प्राकृतिक कारणले हुने विपदको जोखिम न्यूनिकरण गर्न एक विपद व्यवस्थापन कोष स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा हुन सक्ने र हुँदै आएका विपद, आपत, प्रकोपहरुको विवरण तयार गरिने र यी विपदको नियन्त्रण, उद्धार तथा राहत गरी तीन चक्रीय चरणहरुको पूर्व आकलन गरी विपद व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- वर्षा मौसम तथा जाडो याममा विशेष गरी हुने सक्ने अनुमानित विपदका विवरणहरु देहाय बमोजिम छन् :

क्र.सं.	विपदको विवरण	सम्भावित क्षेत्र तथा समय	कैफियत
१.	हिउँ पहिरो	हिउँदे याम	
२.	हिमाल आरोहण बाखतको दुर्घटना	हिउँदे याममा हिमश्रृंखलाहरुमा	
३.	हाई लागि मृत्यू हुनसक्ने विपद/आपत	नार र फू गाउँ क्षेत्र, सबै पास तथा बेसक्यामहरुमा ।	
४.	भीर,भिरालो स्थानहरुबाट खास्ने,लड्ने घटनाहरु	जुनै बेला	

५.	वर्षातका बाढी पहिरो	बर्षातको बेला	
६.	नदी खोलाबाट जमिन कटानका तथा पुल पुलस आदि लागी हुने अवरोधका घटनाहरु	जुनै बेला	
७.	घर गोठहरु भत्कीकन हुने दुर्घटनाहरु	बर्षातको बेला	
८.	बाटोघाटोमा भीर,चटान तथा माटो भाँसी अवरोधका घटनाहरु	जुनै बेला	
९.	प्राकृतिक प्रकोपहरुमा भूकम्प तथा कम्पनहरु	जुनै बेला	
१०.	दैवी प्रकोपहरु	जुनै बेला	
११.	महामारी रोग तथा लक्ष्यणहरु	जुनै बेला	
१२.	कृषि तथा पशुपंक्षी र वातावरणमा फैलिने रोगहरु तथा समस्याहरु	जुनै बेला	
१३.	खानपिनमा हुन सक्ने समस्याहरु	जुनै बेला	
१४.	ढुंगा,चटान खसि निम्तिने दुर्घटनाहरु	बर्षातको बेला	
१५.	खाद्यान्न अभावका आपत	जुनै बेला	
१६.	सामूहिक दुर्घटना तथा सामूहिक भै-भगडाका घटनाहरु	जुनै बेला	
१७.	सिमाना नाकामा हुन सक्ने घटनाहरु आदि	जुनै बेला	
१८.	आगो लागेर निम्तिने आपतहरु	जुनै बेला	

- माथि उल्लेखित विपद् र आपतहरुबाट हुन सक्ने समस्या र समाधानको सम्बन्धमा सबैलाई जनचेतना र उपाय र निराकरणका लागि “ तयारी जीत को ” भन्ने योजना तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

ड) सुशासन तथा संस्थागत विकास

(१) मानव संशाधन विकास तथा जीवनको दृष्टिकोण

- यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका युवा जनशक्तिहरुको सीप एवं दक्षता विकासका लागी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने । राष्ट्र विकास र समुन्नतिको लागि सक्षम मानव संशाधनको उत्पति अपरिहार्य हो ।
- यस गाउँपालिका, वडा कार्यालय र अन्य विषयगत कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुको दक्षता अभिवृद्धिका लागि आवश्यकता अनुसारको क्षमता विकास तालिमको कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।

- **जीवनको दृष्टिकोण** : जीवनप्रतिको दृष्टिकोण आफ्नो श्रद्धा अनुसार धर्म कर्मा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु गर्न पाउने वातावरण र सहजकरण गरिने कार्यक्रमहरु लागू गरिनेछ ।
- **खानपिन** : स्वस्थ जीवन यापनका लागि खानापिन सम्बन्धी यस क्षेत्रमा पाइने खानाकुराहरुको सूची तयार गरि यस सम्बन्धमा परिमार्जित गरी अभि स्वादिष्ट र स्वस्थको रुपमा विकसित गरी चालनचालीमा लाउने प्रयत्न गरिनेछ ।
- **रहनसहन पद्धति** : यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र दुर्गमका कारण यहाँ जीवनपद्धतिमा धेरै अप्ठारो थियो । अब यहाँ चलनचालीमा रहेका रहनसहनमा आधारित जीवनपद्धतिका विवरण तयार गरी स्तरोन्नतिका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

(२) संस्थागत क्षमता विकास

- यस गाउँपालिका र गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गाउँपालिका मातहत रहने/रहेका सबै सरकारी निकायहरुको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिकालागी आवश्यक भौतिक श्रोत साधन उपलब्ध गराउने र आधुनिक सूचना प्रविधिमैत्री बनाउदै लगिनेछ । साथै गाउँपालिकामा हेल्लो गाउँपालिका अध्यक्ष कार्यक्रम संचालनमा ल्याईनेछ ।
- गाउँपालिका र वडा कार्यालयबाट गरिने दैनिक कार्यहरुलाई सहज, सरल र प्रभावकारी बनाउन वडाको लागि आवश्यक न्यूनतम जनशक्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु र कर्मचारीहरुकोहरुको क्षमता अभिवृद्धिको लागि क्षमता विकास योजना (CDP) तयार गरिनेछ ।
- योजना कार्यान्वयन गर्नको लागि गठित उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुको क्षमता विकासका लागि अभिमुखिकरण तालिम संचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरुबाट प्रदान गरिने सेवाको लागि कार्यालयको अग्रभागमा नागरिक वडापत्र (citizen charter) जारी गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने संस्थागत तथा व्यक्तिगत रुपमा प्रदान गरिने कार्यक्रम सहायता तथा आर्थिक सहायताको लागि आर्थिक सहायता कार्यविधि तर्जुमा गरि सो को व्यवस्था बमोजिम प्रदान गरिनेछ ।
- गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट सम्पादन गर्ने कार्यहरुका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने । यसका लागि आवश्यक मापदण्ड र कार्यविधि बनाइनेछ ।
- गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयमा एउटा गुनासो पुस्तिका राखिनेछ र गुनासो पुस्तिका माफत आएका गुनासा र सुझावहरुलाई उपयुक्त सम्बोधन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । सबै वडाहरुको सार्वजनिक स्थानहरुमा सूचना पेटिहरु राख्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- गाउँपालिकाले प्रत्येक अर्धवार्षिकमा तोकिएको स्थानमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । सार्वजनिक सुनुवाईमा जनताहरुबाट आएका गुनासा, सुझावहरुलाई उच्चतम प्राथमिकता प्रदान गरि आफ्नो कार्यसम्पादनलाई सुधार गरि प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ ।

- योजना तथा कार्यक्रमहरूको औचित्य तथा प्रभावकारिताको लागि सामाजिक सुनवाई तथा सार्वजनिक परीक्षण कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँसभाले स्वीकृत गरेको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनि योजनाहरू र वार्षिक बजेटको बारेमा नापा जनताको जानकारीको लागि मन्त्रालयले तोकिएको ढाँचामा वार्षिक योजना पुस्तिका प्रकाशन गरिनेछ ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, सुशासन (संचालन र व्यवस्थापन) ऐन र नियमावलीले गरेका व्यवस्थाहरूलाई कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- योजनाका उपभोक्ता समितिहरूले आफ्नो योजना सम्पन्न भएपछि वडा कार्यालय संग समन्वय गरी योजनाको आय र व्यय खर्चको विवरण सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ
- **श्रम तथा व्यवसायजन्य आचारसंहिता कार्यविधि** : यस क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने कुनै पनि योजना तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि श्रम तथा व्यवसायजन्य आचारसंहिता सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी कडाका साथ लागू गरिने निति लिइनेछ ।

३. सेवा प्रवाह :

- यस गाउँपालिका, गाउँपालिका मातहतका सबै सरकारी एवं अर्द्धसरकारी निकायहरूबाट प्रवाह गरिने सेवालाई निश्चित मापदण्ड तयार गरी सो मापदण्डका आधारमा सूचना मैत्री प्रविधिको प्रयोग गरी छिटो, छरितो, चुस्त, दुरुस्त एवं पारदर्शी रुपमा प्रवाह गर्ने नीति अख्तियार गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र काम गर्न इच्छुक गैर सरकारी संस्थाहरू संग **MOU** गरि अनुमतिपत्र दिई मात्र काम गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट जारी ऐन, कानून, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्डको पालना गरि कार्यसम्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा र सम्पादन गर्ने कार्यहरूको लागि आवश्यक कार्यविधि, मापदण्ड, निर्देशिका, नमूना विधानहरू, फारामका ढाँचा तथा अरु आवश्यक कागजातहरूको नमूनाहरू डाउनलोड गर्न मिल्ने गरी गाउँपालिकाको वेबसाइटमा राखिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

च) वित्तिय व्यवस्थापन र सुशासन :

१. राजश्व परिचालन र संकलन :

- यस नापा भूमि गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र हुने कुनै पनि कार्य तथा कारोबारहरू गाउँपालिकाको दायराभित्र अनिवार्य आबद्ध हुनुपर्ने निति लिइनेछ ।
- यस क्षेत्रमा कारोबार हुने प्रत्येक वस्तु र सेवाको संकलन, निकासी, पैठारीको अनुमति र स्वीकृति सम्बन्धी पुर्जीहरूमा राजश्व लगाइनेछ ।

- यस गाउँपरपालिकाको आर्थिक उन्नतिका लागि राजश्वका नयाँ नयाँ श्रोतहरूको खोजी गरी राजश्व अभिवृद्धि गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- करको दायरा फराकिलो र दर खुकुलो बनाईनेछ । साथै सबै व्यवसायी तथा कारोबारवालाले करको दायरामा अनिवार्य संलग्न हुनेपर्ने अन्यथा गैरकानूनी ठह-यार्ने नीति लिईनेछ ।
- निकासी र पैठारी गर्ने वस्तुहरूको छोडपूजी र सहज विक्रीस्थालमा लान र ल्याउनको लागि सहज वातावरण र प्रोत्साहनको लागि सम्बन्धित जिल्लास्तरीय निकायदेखि अन्तर पालिका, प्रदेश र राष्ट्रियस्तरसम्म र परे विदेशसम्मका लागि निकासी तथा पैठारी सम्बन्धी आवश्यक कागजात, अनुमति तथा स्वीकृतिका नियमहरू तथा करका प्रकारहरूको बारे अध्ययन गरि एउटा तालिका निर्माण गरी उपलब्ध गराइनेछ ।

२. वित्तिय अनुशासन र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली :

- यस गाउँपालिका, गाउँपालिका मातहतका विषयगत निकायहरूमा वित्तिय अनुशासन र आन्तरिक नियन्त्रण कायम राख्न सो संग सम्बन्धीत कानून र सुशासनको मुलभूत मान्यतालाई कडाईका साथ अवलम्बन गरिने नीति लिईनेछ ।

छ) लक्षित क्षेत्र :

- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सबै लक्षित वर्ग (महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, युवा, पिछडावर्ग, अल्पसंख्यक एवं विपन्न वर्गको) उत्थानका लागि एक लक्षित वर्ग विशेष कोषको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका लक्षित वर्गहरूको सरकारी निकाय, गैरसरकारी निकायहरूबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरूमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न, विकास निर्माणका क्रियाकलापहरूमा अर्थसहितको सहभागिता सुनिश्चित गर्न र प्राप्त प्रतिफलको न्यायोचित वितरण हुने व्यवस्था गर्न आवश्यक प्रवन्ध गरिनेछ ।

ज) अन्य कार्यक्रम :

- नार्पा भूमि गाउँपालिकालाई दिगो विकासको दृष्टिकोणबाट नमुना गाउँकोरूपमा विकास गर्न नवीन नमुना कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिने नीति लिईनेछ । यसका लागि सम्बन्धित विषयको विज्ञ सहितको समिति गठन गरी प्राप्त प्रतिवेदन एवं राय सुझावका आधारमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सोचमा मौलिकता र गराइमा विश्वव्यापिता अनुसार यस ठाउँघरमा अंगीकार गर्दै आएका रितीरिवाज, चालचालन, समुदायिक तथा धार्मिक जात्रा तथा पर्वहरू, कला कृतिहरू कुराहरूको संरक्षण र विकासका लागि अभिलेखीकरण गरी पुनः संशोधनसहित प्रकाशन गरि पुस्तान्तरण गर्ने कार्यक्रम तथा योजनाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- कृषि जमिनको बाँभोपनको समस्यालाई समाधान गर्न कृषिलाई कम्पनी मार्फत सञ्चालन गर्ने र राष्ट्रिय क्षेत्रगत रुपमा माग र आपूर्तिको सिद्धान्तलाई अंगाली कृषि क्रान्तिलाई सफल पार्ने र कृषिका आधारभूत उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाई देशको आधाभन्दा बढी समस्या समाधान गर्ने लक्ष्य तथा योजनाहरु लागू गरिनेछ ।
- हाम्रो पहिचान सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

४. उपसंहार

भौगोलिक रुपमा विकट हिमाली जिल्लाको रुपमा रहेको यस नार्पा भूमि गाउँपालिकाका नार्पा जनताहरुको बृहत आकांक्षा रहेका छन । सिमित रुपमा रहेको श्रोत र साधनहरुले असिमित आवश्यकता पूरा गर्नु निश्चय नै सहज छैन । तर पनि संविधानको परिधिभित्र रहेर गाउँको आधारभूत तहको विकासमा टेवा पुग्ने र गाउँवासीहरुको जीवनस्तरलाई माथि उठाउनुका साथै **सम्पन्न नार्पा भूमि, प्रसन्न नार्पा जातिको** साझा लक्ष्यलाई हासिल गर्न तथा सीमित साधनको अधिकतम परिचालनद्वारा गाउँको समग्र दिगो विकास गर्ने उदेश्यले यो नीति तथा कार्यक्रम पेश गरेको छु । यो नीति तथा कार्यक्रम तयारी गर्ने सिलसिलामा सहयोग गर्नुहुने नार्पा भूमि गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, उपाध्यक्षज्यू, वडाका वडाध्यक्षज्यूहरु, गाउँकार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरु, यस गाउँपालिकामा कार्यरत राष्ट्रसर्वेक कर्मचारीहरु, यस क्षेत्रका प्रतिष्ठित व्यक्तिहरु, विषयगत विज्ञहरु, नागरिक समाजका विभिन्न महानुभावहरु, संचारकर्मीहरु लगायत यस गाउँको समुन्नतिको लागि चाँसो र सरोकार राख्ने सबैप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु ।

धन्यवाद ।

कोन्जो तेन्जीड लामा
अध्यक्ष
 कोन्जो तेन्जीड लामा (नार्पा)
 गाउँपालिका अध्यक्ष